

DJURVÄNLIGA TANKAR

TILLÄGNADE

FINLANDS SÖNDAGSSKOLELÄRARE

AV

CONSTANCE ULLNER

HELSINGFORS 1915

EV.-LUTH. SÖNDAGSSKOLFÖRENINGEN I FINLAND

Pris: 20 p:i.

Djurskyddstankens uppfostrande och förädlade inflytande på det uppväxande släktet har sedan de sist förgångna årtiondena blivit allt mera erkänd. Dess betydelse för karaktärsutvecklingen kan ej nog högt uppskattas och en var, som allvarligt tänker sig in i denna fråga, blir snart övertygad om sanningen av att djurskydd är i sina konsekvenser intet annat än människoskydd.

Ur mänsklighetens längtan efter harmoni hava många vackra tankar och själsriktningar framsprungit och såsom en av vår tids mest tilltalande strömningar vill jag betrakta *kampen för de svagas rätt*, kampen för rättvisa mot de mindre beaktade, de små, de olyckliga på jorden. Alla strävanden för deras väl stå varandra nära. Arbetarfrågan, kvinnofrågan, nykterhetsfrågan, djurskyddsfrågan — alla dessa hava sprungit fram ur samma källa och oupplösliga band förena alla goda strävanden på jorden. Borttag en länk ur kedjan och den skall falla sönder.

Vi kunna icke tänka oss ett land, där människorna nå en hög utveckling, men djuren behandlas illa och förtryckas. Vi kunna ej underlåta att känna oss illa berörda av en familj, där en del av medlemmarna i fulla drag njuta av rikedomens och välståndets fördelar, under det de övriga familjemedlemmarna få svälta och lida nöd. Nej, vi fordra, vi vänta av de bättre lottade att de skola hjälpa de olyckligare. Vårt förhållande till djurvärlden, med vilken vi höra samman, får ej

utgöra något undantag från denna regel. Huru vi än må tänka oss saken så står det ej i vår makt att slita sönder de band, som förena oss med djuren.

Att från början bibringa barnen denna övertygelse vore till stor nytta för dem. Vid danandet av deras karaktärer kan djurskyddstanken vara läraren och uppfostraren till stor nytta, ty den är en god hjälp vid bortarbetandet av egennyttan och andra dåliga böjelser. Den bidrager till rättsmedvetandets stärkande och sinnelagets förädling — något, som vid all uppfostran väl dock sist och slutligen måste betraktas som en huvudsak.

De grundsatser, som bibringas barnet, skola ständigt under livets gång utöva sitt inflytande. »Huru viktigt», säger den store tänkaren Trine, »är då ej att barnets första lärdomar äro goda, att de grundsatser, som inplantas i dess hjärta, där bygga upp blott godhet, ömhet, förbarmande, kärlek, och icke hat, avund, självviskhet och elakhet. De förra lärdomarna skänka oss till slut våra aktningstvårda, laglydiga, rättänkande medborgare; de senare begåva samhället med brottslingar och lagbrytare.»

En framstående lärare och pedagog herr de Saily i Frankrike, som under en lång följd av år givit undervisning i djurskydd i sin skola, säger: »Jag har länge varit övertygad om att välvilja mot djuren frambringar stora resultat och att den icke blott är en källa till materiell välfärd, utan också begynnelsen till sedlig välfärd. Två dagar i veckan gå alla våra lektioner i denna riktning. För innanläsning väljer jag en bok, som handlar om djur, och där alltid nyttiga lärdomar och goda råd förekomma. Vid rättskrivning och ämneskrivning beröres alltid något ämne ur naturalhistorien, genom vilket rättvisa och barmhärtighet mot djuren kan hos barnen inskräpas. Jag bevisar hurusom husdjuren, då de icke överansträngas, hållas i goda och rymliga stall, fodras omsorgsfullt och behandlas väl, göra mera nytta och bidra till rikare skördar, än då de misshandlas, svältfödas och försummas.

Resultatet av denna undervisning är i högsta grad tillfredsställande. Barnen äro mera stillsamma och vänliga mot varandra. De hysa mera välvilja mot djuren och hava slutat upp med att plundra fågelbon. Jag framhåller också ofta för dem den nytta jordbrukaren har av fåglarna, och följden därav är att de slutat med att döda fåglar. De bliva upprörda vid åsynen av djurens lidanden, och då de äldre se barnens smärta då något djur misshandlas, väcker det även deras deltagande.»

Även vid undervisningen i *modersmålet* gives goda tillfällen att beröra djurskyddsfrågan. Dikter och fabler berörande djurlivet förekomma ofta och kunde gärna av barnen läsas utantill. Bland andra vore Viktor Rydbergs »Tomten» därtill lämplig. Medan alla andra i midnattstid äro tungt insomnade i enslig gård, under det stjärnorna tindra på natthimlen, är tomten ensam vaken och går omkring, ordnar och ställer till rätta. Han glömmer ingen. Han ser om kor och kalvar, som vid månens sken i sina båsar drömma sig tillbaka till grönskande sommarängar och doftande klöver, han hälsar på hästen Pälle, som minnes sin korta fritid i skogshagen på sensommaren, får och lamm bliva ej heller glömda och slutligen bär det av till Karo, som i hundkojan slumrar gott på den mjuka halmen, vaknar upp till hälften och viftar igenkännande på svansen.»

»Karo sin tomte känner, de äro goda vänner.»

Den kände svenske djurvännen doktor F. A. Wingborg framhåller ofta i sina föredrag huru nära djurskydd och växtskydd stå till varandra. I ett av dem berättar han om »Vårdträdet», där silverhårig farfader med vissnad hand smeker den äldre, nu fallna lindens vindfarna bark, ättens vördade träd. Och så säger den äldre, som frestat nittio vintrar:

»Jag minnes så väl:
dina vingade gäster
skydde icke den obevingade.
Av ålder fanns

ett fridsförbund
 emellan min ätt
 och dina åbor.
 Trygg kvittrade
 trädpiplärkan,
 staren lockade,
 lövsångaren sjöng
 sin vackra visa bredvid mig.»

Vid *historieundervisningen* kan likaså arbetas för djurens rätt. När det till exempel talas om krig, bör man ej försumma att omnämna vilka ofantligt stora tjänster framför allt hästarna gjort människan, och de tallösa lidanden dessa trofasta djur för hennes skull underkastas i striderna. Hunden, människans mest oegennyttiga och trogna följeslagare gör mången gång nästan ofattbara ansträngningar för att följa sin herre till stridsfältet.

Ett varaktigt intryck skall det förvisst göra på barnen när de få veta att det i *Iliaden* omtalas att Akilles hästar gråto av sorg vid sin modige herres död. Så berättas det även att när Ulysseus efter många års irrfärder i främmande länder slutligen återvände hem, kände ingen av hans släkt, vänner och bekanta mera igen honom. Den ende, som ännu kom ihåg Ulysseus, var hans gamla, trogna hund Argos, som under de livligaste fröjdebevis kröp fram till sin fordne ägares fötter, där han inom få minuter utandades sin sista suck. Sinnesrörelsen och glädjen hade varit för starka och kostade det trogna gamla djuret livet.

På tal om kejsar Nero är det även skäl att framhålla att han redan i sin tidigaste barndom var grym. Han fann då ett nöje i att rycka vingarna av fjärilar och andra små bevingade varelser. Dessa onda böjelser växte till med åren och så blev kejsar Nero slutligen en grym herrskare, som slutade med förföljelser och mord.

Vid undervisningen i *naturalhistoria* bör man ej, som ännu

ofta är fallet, fästa huvudvikten vid att barnen få en noggrann kännedom om de olika djurslagens kroppsbyggnad, blodomlopp, nervsystem m. m. Av större betydelse är att ungdomen får en inblick i hela naturen och det rika liv, som där träder oss till mötes. Förståelse av djurvärlden skall snart hos det uppväxande släktet väcka till liv en varm kärlek till densamma.

Av ingripande betydelse är att barnens uppmärksamhet fästes vid att djuren ej blott kunna erfara kroppslig plåga och kroppsligt välbefinnande. Man måste lära de unga förstå de andliga förnimmelser, såsom sorg, glädje, saknad o. s. v. som de mera högt stående djuren kunna erfara. Djurvänlighet skall följa av sig själv som en naturlig följd av en dylik livsuppfattning.

Att tidigt väcka barnens ansvarskänsla till liv genom att giva dem något djur att skydda ansåg skaparen av vår djurskydds rörelse Z. Topelius vara av ingripande betydelse. Likaså ansåg han det städse vara nödvändigt att framhålla att man ej bör lägga sig till ett djur, om man ej har förmåga och tillfälle att ägna det den vård det behöver för att kunna trivas.

Barn, som uppfostras på landet, äro ofta vana vid att i husdjuren se kära vänner och lekkamrater. De springa i kapp med kalven i hagen, de få hjälpa föräldrarna vid skötsel av hornboskap och hästar, de valla fåren, de käla med grisen o. s. v. Må de då så länge som möjligt hållas borta från åsynen av dessa djurs avlivande. *Låt aldrig barnen vara närvarande vid slakt!* är en regel, som ej nog ofta kan framhållas. Sorgliga följder hava mången gång framkallats av att barn fått åse slakt. Antingen har det uppväckt slumrande, grymma instinkter inom dem, så att de plötsligt börjat finna ett nöje i att på allehanda sätt plåga både människor och djur, som kommit i deras närhet, eller ock har det för långa tider skadat deras nervsystem och gjort dem sjuka och grubblande.

Dödandet av djur borde för barnen framställas som en sorglig nödvändighet, aldrig som ett nöje. All slags så kallad »nöjes jakt» borde på det bestämdaste motarbetas och »sön-

dagsjägaren», som går ut för att skjuta — tyvärr oftast endast skadskjuta alla fåglar som komma i hans väg, borde framhållas som ett afskräckande exempel för alla, vilka vilja arbeta på att bliva goda och lyckliga människor. Varje gosse borde bibringas den uppfattningen att han måste hava förvärvat skicklighet i skjutkonsten, innan han äger rättighet att skjuta på levande, kännande varelser.

Om *småfågelskyddets betydelse* rätt framhållas för barnen skola de snart nog bliva roade av att få deltaga i att bereda skydd åt småfåglarna. De skola skänka våra bevingade vänner ett vänligt mottagande, då de från de sydliga länderna vända åter till vår kulna nord. I stället för att plundra deras ägg och ungar, skola barnen lära sig att åt småfåglarna tillverka hålkar av bark, av brädlappar eller av urborrade trädstammar. Kunskapen om tillverkning och uppsättning av sådana hålkar är redan så allmän, att det ej skall möta svårigheter att finna någon, som ger undervisning häri.

Att småfåglarna ej blott göra oss glädje, men en mycket stor nytta, bör barnen även få kännedom om. Om småfåglarna helt och hållet skulle försvinna, skulle våra husdjur och även vi själva inom kort lida av hungersnöd. Fåglarna förtära nämligen stora mängder av ängsmask, larver och insekter, som äro jordbrukarnes värsta fiender.

Som exempel kan framhållas att man beräknat att *en enda svala* dagligen behöver 466 st. insekter, en svalfamilj under loppet av en månad 210,000 st., under en sommar 4,400,000 st. insekter o. s. v. Ehuru dessa beräkningar blott äro, »på ett ungefär», som man säger, visa de i varje fall huru viktiga och betydelsefulla småfåglarna äro för naturens hushållning. På platser, där småfåglarna blivit förföljda, hava svåra och fördödande insekthärjningar uppstått.

Att *meta för nyttans skull*, för att få fisk till föda, kan icke förbjudas barnen, men de böra upplysas om att fisken lider av att leva på land och att den måste dödas genast efter det den upptagits ur vattnet. Ett beklagligt missförhållande är

däremot att meta små fisk och kasta upp dem på stranden, där de få ligga och självdö. Barn finna ofta ett nöje i att göra detta, men de böra undervisas om att det är orätt. Må de i stället finna sin glädje i att *lindra lidandet på jorden*, när, var och i vilken form det än möter dem!

Genom framhållandet av bevis på djurskyddstankens förädlande inflytande och genom förtäljandet av djurvänliga sägner och skildringar ur djurens liv kan det uppväxande släktet i hög grad påverkas.

Som exempel härå kan anföras en episod ur den berömda mannen T. Parkers liv. Då han var en liten gosse vandrade han en tidig morgon med sin fader till en avlägsen skog. De gingo förbi en damm, där en praktfull vattenväxt i så grad tilldrog sig gossens uppmärksamhet, att han skyndade fram till dammen. Där såg han en stor sköldpadda ligga och sola sig. Gossen hade aldrig plågat något djur, men han hade sett sina kamrater kasta stenar på fåglar och ekorrar och misshandlat hundar och katter. Plötsligt fattade han en käpp för att följa deras exempel och förgöra sköldpaddan. Men en osynlig makt höll hans arm tillbaka och en röst i hans inre sade: »Det är orätt!»

Gossen såg sig omkring men upptäckte endast sin far. Han greps av fruktan och skyndade uppskakad hem till sin moder, för att fråga henne vad det var som sagt honom att han stod i begrepp att begå en orätt handling. Den goda kvinnan svarade, i det hon tog gossen i sina armar och torkade hans tårar: »Man säger att det är samvetets röst som talar, men jag föredrager att kalla det Guds röst i människans själ. Om du lyssnar till denna röst och lyder den, skall den tala till dig allt tydligare och alltid leda dig till att göra det rätta. Men om du ej fäster avseende vid denna röst, skall du försjunka i mörker och utan ledare vandra fram din väg.»

Parker växte upp och blev en lärd man och en berömd predikant. Han glömde dock aldrig detta barndomsminne och lyssnade alltid till samvetets röst.

Mången, som ej förstått djurskyddets innebörd, har fått det klart för sig genom nordens nu levande förnämsta skriftställarinnas Selma Lagerlöfs legend »*Fågel Rödbrost*».

Gud Fader hade, då han skapade himmel och jord, skickat ned den lilla gråa fågeln till jorden och sagt: »Ditt namn skall vara Rödbrost!»

Men när fågeln kom att spegla sig i en källa och såg att dess bröstfjädrar voro gråa, blev den ledsen och flög upp tillbaka till himmelen och sade till Gud Fader: »Varföre skall jag kallas Rödbrost då mina bröstfjädrar äro gråa?» Gud Fader smålog och svarade: »Flyg ned tillbaka till jorden, lilla fågel; du måste själv förtjäna dig dina bröstfjädrar röda!»

Fågeln lydde, men misslyckades, varken genom att inlåta sig i strider eller genom att bygga sitt bo i en rosenbuske eller genom att älska en av sina likar med hela den varma glöden i sitt lilla fågelhjärta hade bröstfjädrarna kunnat färgas röda.

Och så försvunno många århundraden i tidernas natt.

En gång hade åter en liten Fågel Rödbrost byggt sitt bo i en rosenbuske utanför staden Jerusalems portar och de små ungarna hade redan krupit ut ur äggen.

Det var korsfästelse morgonen. Kristus och de två rövarne leddes ut till Golgatha. Förfärad bredde fågeln ut sina vingar över boet, befarande att den skränande folkhopan skulle trampa ned ungarna.

Med ögon vidgade av fasa, följde Fågel Rödbrost de olycklige. Människornas grymhet gick fågeln djupt till sinnes. När den såg de tre männen korsfästa, märkte den även att en av dem fått en krona av stickande törnen på sitt huvud. Men fågeln gav samtidigt akt på att han såg omkring sig med så blida blickar och att han var skönare än någon annan människa på jorden.

Om jag vore min broder örnen, tänkte den medlidsamma fågeln, skulle jag rycka spikarna ur hans händer och med mina

starka klor fördriva alla, som pina honom. Men kanske jag ändå kan göra något, för att lindra smärtan!

Och så lämnade fågeln sitt bo och kretsade länge kring den korsfäste. Men småningom tog den mod till, flög fram och ryckte med sin lilla näbb ut en törntagg, som trängt in i den korsfästes panna.

I detsamma föll en droppe av den korsfästes blod ned på fågelns bröst och färgade dess bröstfjädrar röda.

Och Kristus slog upp sina ögon, fäste sin vackra blick på fågeln och sade: »Genom din barmhärtighet har du i dag vunnit vad ditt släkte förgäves eftersträvat allt sedan världens skapelse!»

När fågeln återkom till sitt bo utropade ungarna: »Ditt bröst är rött, rödare än rosor!»

»Den röda färgen försvinner, så fort jag badar mig i en källa!» menade fågeln.

Men det var ej så. Bröstfjädrarna förblevo röda. Och då Fågel Rödbrosts ungar voro fullvuxna, voro även deras bröstfjädrar blodröda.

Djurplågeriet kan förliknas vid en törntagg, som trängt in i en mängd människor och gjort dem grymma och hjärtlösa.

Men den som kan vinna ungdomens förståelse för en idé, den har vunnit framtiden. Frihet, jämnlighet, rättvisa mot alla är målet, som vi alla, människovänner och djurvänner kämpa för.

Den kristna religionen ger djurskyddstanken ett mäktigt stöd och Bibeln innehåller en stor mängd bevis på, att så förhåller sig.

Så heter det bland annat:

»Det går människan på samma sätt som djuret; såsom detta dör, så dör ock hon, och de hava allehanda anda, och människan haver intet företräde framför djuret, ty allt är förgängligt.»

Salomo.

(Predikaren kap. 3 v. 19.)

»Människorna måtte inse att de äro intet annat än djur, ty det går människors barn såsom det går djuren och det går dem båda lika. Såsom djuren dö, så dö ock de, och enahanda anda hava de alla och människorna hava intet framför djuren. Alla gå de till samma rum. Av stoft äro de alla komna och till stoftet skola de återvända. Vem vet om människobarnens anda stiger uppåt och om djurens anda far ned under jorden?»

Salomo.

»Välsignad skall vara frukten av din boskap, frukten av ditt fä, frukten av dina får.»

6 Mos. 28: 4.

»Du skall icke binda till munnen på oxen som tröskar.»

5 Mos. 25: 4.

»I sex dagar skall du göra ditt arbete, men den sjunde skall du skona, på det din oxe och din åsna må vila sig.»

2 Mos. 23: 12.

»Om du ser din broders åsna eller oxe falla på vägen, så skall du icke draga dig därifrån utan hjälpa honom upp.»

5 Mos. 22: 4.

»Om du råkar på vägen ett fågelbo, på ett träd eller på jorden, med ungar eller med ägg, och modern sitter på ungarna eller äggen, så skall du icke taga modern med ungarna.»

5 Mos. 22: 6.

»Köpas icke fem sparvar för två små penningar och en av dem är icke förgäten av Gud.»

Luk. 12: 6.

»Både människor och djur hjälper den allsmäktige.»

Ps. 30: 7.

»Han låter källor framkvälla i dalarna, så att vatten mellan bergen flyta. Att alla djur på marken må dricka och vild-åsnorna sin törst släcka. När dem sitta himmelens fåglar och sjunga på kvistarna.»

Psalm 104, 10—12.

»Se på fåglarna under himmelen! De så icke och skörda icke heller och samla intet i ladorna och eder himmelske Fader föder dem.»

Matt. VI. 26.

»Se, jag skall göra något nytt. Jag skall göra en väg i öknen och strömmar i ödemarken, så att markens djur skola prisa mig, ökenhundar och strutsar; ty jag skall låta vatten flyta i öknen, strömmar i ödemarken, för att giva mitt folk, min utkorade, att dricka.» Jes. 43.

»Gud giver föda åt djuren, åt korpens ungar, som ropa, ja ropa till Gud, där de sväva omkring utan föda.» Job. 30: 3.

»Den rättfärdige vet huru hans boskap känner det, men den ogudaktiges hjärtelag är grymt.» Ordspr. 12: 10.

Som en betydelsefull tilldragelse kan framhållas att Kristus blev född i en krubba och att Maria, som ej fick rum i härbärg, fann en tillflykt i ett vanligt stall och där framfödde Fredsfursten.

Bör icke tanken på att Kristus föddes bland boskapen i ett stall vara en maning för människorna att behandla djurvärlden med aktning och kärlek?

Den kristna läran föreskriver barmhärtighet mot djuren som en helig plikt, och människans samvete manar henne att aldrig plåga något djur och att aldrig taga del i förströelser, som framkalla lidanden hos andra kännande varelser.

Enligt Bibeln tager *hela skapelsen* — således även djuren — med människan del i hoppet att en dag varda befriade från förgängelsens träldom.

»Ty vi veta att vart och ett kreatur med oss suckar och änglas allt hårtill.» Rom. 8: 19—22.

Och det heter även att denna skapelsens längtan och hopp skall få sin uppfyllelse i det nya, det tusenåriga riket. Då skall den vansklighet den nu emot sin vilja blivit underkastad, varda borttagen, striden, kampen för tillvaron vara upphörd.

»Ulvar skola bo tillsammans med lam och parder ligga bland kid. En liten dräng skall tillbakadriva kalvar och unga lejon och gödboskap. Kor och björnar skola gå i bet och deras ungar tillhopa ligga och lejonen skola äta halm som oxar.

Och ett spenabarn skall hava sin lust vid en huggorms hæl och ett avvändt barn skall stinga sin hand uti en basilisks gap.

Och jag skall på den tiden, säger Herren, göra dem ett förbund med vilddjuren på marken, med fåglarna under himmelen och med maskarna på jorden och skall borttaga båge, svärd och krig uti landen och låta dem bo säkra. (Ps. 2: 18.) Ty — säger Herren vidare — man skall ingen sarga eller förvärva på mitt hælga bärg.»

Av här anförda och flere andra ställen ur Bibeln kan den slutsatsen dragas att djurskyddsarbetet, även när det skärskådas ur den kristna religionens synpunkt, är fullt berättigat. Och på en var som med glädje hjälper alla svaga, värnlösa och förtryckta, när och var de än anträffas, torde man med skäl kunna tillämpa de tröstefulla orden:

»Salige äro de barmhärtige, ty dem skall ske barmhärtighet.»

HELSINGFORS 1915, K. F. PUROMIES BOKTRYCKERI A.-B.